

הלכות אישות פרק יא

א. הנושא בתולה שנתאלמנה או נתגרשה או נחלצה אם מן הארוסין נתאלמנה או נתגרשה או נחלצה, כתבתה מאתים; ואם מן הנשואין, כתבתה מאה, שמשנשאת, הרי היא כבעולה.

ב. וכן הנושא בתולה משחררת או גיורת או שבויה אם נשתחררה השפחה ונתגירה הגויה ונפדית השבויה, והן פחותות משלוש שנים ויום אחד כתבתן מאתים; ואם היו בנות שלוש שנים ויום אחד ומעלה, כתבתן מאה.

ג. ומפני מה תקנו חכמים לאלו כתבה מאה, ואף על פי שהן בתולות הואיל וחזקת הנשואה שתבעל, וחזקת השפחה והנכרית והשבויה שתבעל, תקנו להן מאה בין נבעלו בין לא נבעלו, והרי הן כבעולות לכל דבר.

ד. מפת עץ, כתבתה מאה; אפלו נשאה על מנת שהיא בתולה שלמה, ונמצאת מפת עץ כתבתה מאה.

ה. קטנה בת שלוש שנים ולמטה שנבעלה, אפלו בא עליה אדם גדול כתבתה מאתים: סופה שתחזור בתולה כשאר הבתולות. וכן גדולה שבא עליה קטן מבן תשע שנים ולמטה כתבתה מאתים, כאלו לא נבעלה כלל: שביאת בן תשע שנים ויום אחד, ביאה; פחות מזה, אין ביאתו ביאה.

ו. בתולה שהיא בוגרת, או סומה, או אילונית כתבתן מאתים; אבל החרשת והשוטה, לא תקנו להן חכמים כתבה. השוטה, לא תקנו לה נשואין כלל; והחרשת, אף על פי שיש לה נשואין מדבריהם, לא תקנו לה כתבה, כדי שלא ימנעו ולא ישאו אותה. וכשם שאין לה כתבה, כך אין לה מזונות, ולא תנאי מתנאיי כתבה; ואם כנסה חרשת, ונתפקחה יש לה כתבה ותנאיי כתבה, וכתבתה מאה. נשא חרשת או שוטה, וכתב להן מאה מנה כתבתן קיימת, מפני שרצה להזיק נכסיו.

ז. חרש או שוטה שנשאו נשים פקחות אף על פי שנתפקח החרש ונשתפה השוטה, אין לנשיהם עליהם כלום; רצו לקימן אחר שהבריא, יש להן כתבה מאה. ואם בית דין הם שהשיאו החרש, וכתבו לה כתבה על נכסיו נוטלת כל מה שכתבו לה בית דין; אבל השוטה, אין בית דין משיאין אותו במקום שאין תקנת חכמים עומדת, לא תקנו לו נשואין.

ח. וכן קטן לא תקנו לו חכמים נשואין, הואיל וסופו לבוא לידי נשואין גמורין; ומפני מה תקנו נשואין לקטנה, ואף על פי שהיא באה לידי נשואין גמורין כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר. ואין משיאין את הקטן, עד שבודקין אותו ויודע שהביא סימניו.

ט. קטן, אפלו בן תשע שנים ויום אחד, שנשא אשה אין לה כתבה; ואם הגדיל וקימה אחר שהגדיל, יש לה עיקר כתבה מנה. וכן גר שנתגיר, הוא ואשתו כתבתה מנה, שעל מנת כן קימה.

י. כל בתולה שכתבתה מאתים, יש לה טענת בתולים; וכל שכתבתה מאה, או שלא תקנו לה חכמים כתבה אין לה טענת בתולים. והמתיחד עם ארוסתו קדם נשואין, אין לו טענת בתולים.

יא. ומה היא טענת בתולים זה שנשא בתולה שחזקה שהיא בתולה, וטוען ואומר, לא מצאתיה בתולה. ושני סימנין הן לבתולים האחד, דמים ששותתין ממנה; והשני, הדחק שימצא בה בביאה ראשונה בשעת התשמיש.

יב. הנושא את הבתולה שכתבתה מאתים, וטוען ואמר לא מצאתיה בתולה שואלין אותה: אם אמרה אמת הוא לא מצאני בתולה, מפני שנפילתי והפני עץ או קרקע והלכו בתולי הרי זו נאמנת, ותחזור כתבתה למנה. אף על פי שהוא טוען ואומר, שמא איש בא עליך ואין לך כלום אין משגיחין בטענתו; ויש לו להחרים סתם, שלא בא עליה איש, שאין הדבר לו ודאי.

יג. אמרה היא אמת אמר שלא מצאני בתולה, ואיש בא עלי באנס אחר שנתארסתי לו הרי זו נאמנת, וכתבתה מאתים כמות שהיתה; ואם טוען ואמר, שמא עד שלא ארסתיך נאנסת ומקחי מקח טעות, או אחר שארסתיך נבעלת ברצונך הרי זה מחרים סתם, על מי שטוען שקר כדי לחיבני ממון שאיני חייב בו.

יד. טוען ואמר, לא מצאתיה בתולה, והיא אומרת, לא בא עלי ועדין בתולה אני בודקין אותה, או חוזר ובוטל בפני עדים.

טו. אמרה, בא עלי ובתולה מצאני ככל הבתולות, ושקר הוא טוען שואלין אותו ואומרי' לו, מה היה הדבר עד שאמרת אינה בתולה: אם אמר מפני שלא מצאתי דם בודקין במשפחתה שמא אין להם דם כלל, לא דם נדה ולא דם בתולים; אם נמצאו כלן כן, הרי זו בחזקה. לא נמצאו בני משפחתה כן בודקין אותה, שמא חלי גדול יש בה שיכבש לחלוחית האברים, או שמא היתה מתענה ברעב. ומרטבין אותה ומאכילין אותה ומשקין אותה עד שתבריא, ותבעל שניה, ונראה אם תוציא דם, אם לאו. ואם אין שם לא חלי, ולא רעב, ולא כיוצא בו הרי זו טענת בתולים; אף על פי שמצא דחק בעת התשמיש, הואיל ולא יצא דם, אין כאן בתולים שכל בתולה, יש לה דם, בין קטנה בין נערה בין בוגרת, אלא מפני החלי כמו שאמרנו.

טז. ואם אמר, מפני שלא מצאתי דחק, אלא פתח פתוח מצאתי שואלין על שנותיה: שמא בוגרת היא שרוב הבוגרות, אין להן דחק שמרגישין בו הרבה, שהרי גדלה ונתרפו אבריה, וכלו בתוליה. ואם לא בגרה עדין אומרי' לו, שמא הטייתה או בעלת בנחת הרבה, ולפיכך לא הרגשת בדחק; אם אמר, לא כי אלא ודאי פתח פתוח היתה הרי זו טענת בתולים לכל בתולה שלא בגרה, בין קטנה בין נערה, בין בריאה בין חולה: שכל נערה בתולה, פתחה סתום הוא; ואף על פי שיצא הדם, הואיל ומצא פתח פתוח, אין כאן בתולים.

יז. יש גאונים שהורו שהבוגרת, אין לה טענת דמים, ויש לה טענת פתח פתוח. ואין דרך התלמוד מראה דבר זה, וטעות היתה בנסחאות שלהם; וכבר בדקתי על ספרים רבים וקדמונים, ומצאתי שהדבר כמו שאמרנו, שאין לבוגרת אלא טענת דמים, בלבד.

יח. חכמים, הם שתקנו עיקר כתבה לאשה; והם התקינו ואמרו שכל הטוען טענת בתולים, והאשה מכחשת אותו נאמן, ועליה להביא ראיה, לא על האיש: שחזקה היא שאין אדם טורח בסעודה, ומפסידה והופך שמחתו אבל. ועד מתי

יש לו לטען טענת בתולים אם נסתרה, מיד; ואם לא נסתרה, אפלו לאחר שלושים יום.

יט. הורו כל הגאונים שזה שאמרו חכמים שהוא נאמן אם הכחישתו, להפסידה עיקר כתבה; אבל התוספת יש לה, אלא אם כן נודע בראיה ברורה שהיתה בעולה, או שהודת לו שהיא בעולה קדם שתתארס והטעתו. לפיכך יש לו להשביעה בנקיטת חפץ, כדין כל הנשבעין ונוטלין, ואחר כך תגבה התוספת. ואין לה היא להשביעו שלא מצאה בתולה, ואחר כך תפסיד עיקר כתבה, שחזקה היא שאין אדם טורח בסעודה, ומפסידה; ויש לה להחרים סתם, על מי שטוען עליה שקר.

כ. הרי שרצה לקימה אחר שהפסידה עיקר כתבתה חוזר וכותב לה מאה, לפי שאסור לאדם לשהות עם אשתו שעה אחת בלא כתבה, כמו שבארנו.

הלכות אישות פרק יב

א. כשנושא אדם אשה, בין בתולה בין בעולה, בין גדולה בין קטנה, אחת בת ישראל ואחת הגיורת או המשחררת יתחייב לה בעשרה דברים, ויזכה בארבעה דברים. והעשרה: שלושה מהן מן התורה; ואלו הן, "שארה כסותה וענתה" (שמות כא, י). "שארה", אלו מזונותיה; "כסותה", כמשמעה; "ענתה", לבוא עליה בדרך כל הארץ.

ב. והשבעה מדברי סופרים, וכלן תנאי בית דין הם. האחד מהם, עיקר הכתבה; והשאר הם הנקראין תנאיי כתבה, ואלו הן לרפותה אם חלתה, ולפדותה אם נשבת, ולקברה כשתמות, ולהיות נזנת מנכסיו ויושבת בביתו אחר מותו כל זמן אלמנותה, ולהיות בנותיה ממנו נזונות אחרי מותו עד שיתארסו, ולהיות בבניה הזכרים ממנו יורשין כתבתה יותר על חלקם בירשה שעם אחיהם מאשה אחרת.

ג. והארבעה שזוכה בהן, כלם מדברי סופרים; ואלו הן להיות מעשה ידיה שלו, ולהיות מציאתה שלו, ושיהיה אוכל פרות כל נכסיה בחייה, ואם מתה בחייו יירשנה; והוא קודם לכל אדם בירשה.

ד. ועוד תקנו חכמים שיהיו מעשה ידי האשה כנגד מזונותיה, ופדיונה כנגד אכילת פרות נכסיה, וקבורתה כנגד ירשתו לכתבתה. לפיכך אם אמרה האשה, איני נזנת ואיני עושה שומעין לה, ואין כופין אותה; אבל אם אמר הבעל, איני זנך ואיני נוטל כלום ממעשה ידיך אין שומעין לו, שמא לא יספיק לה מעשה ידיה במזונותיה. ומפני זה, יחשבו המזונות מתנאיי הכתבה.

ה. כל הדברים האלו אף על פי שלא נכתבו בשטר כתבתה, ואפלו לא כתבו כתבה עדין, אלא נשא סתם כיוון שנשא, זכה הבעל בארבעה דברים שלו, וזכת האשה בעשרה דברים שלה, ואינן צריכין לפרש.

ו. התנה הבעל שלא יתחייב באחד מן הדברים שהוא חייב בהן, או שהתנת האשה שלא יזכה הבעל באחד מן הדברים שהוא

זוֹכָה בָּהֶם הַתָּנָאִי קָיָם: חוּץ מִשְׁלוּשָׁה דְּבָרִים, שְׁאִין הַתָּנָאִי מוֹעִיל בָּהֶן, וְכָל הַמִּתְנָה עֲלֵיהֶן, תִּנָּאוּ בְטֹל; וְאֵלּוּ הֵן עוֹנְתָהּ, וְעֵיקָר כְּתַבְתָּהּ, וִירָשָׁתָהּ.

ז. פִּיצָד: הַתְנָה עִם הָאִשָּׁה שְׁאִין לָהּ עָלֶיהָ עוֹנָה, תִּנָּאוּ בְטֹל וְחַיִּב בְּעוֹנְתָהּ שֶׁהִרִי הַתְנָה עַל מָה שְׁכָתוּב בַּתּוֹרָה, וְאִינוּ תָנָאִי מִמּוֹן. הַתְנָה עִמָּה לִפְחַת מְעִיקָר כְּתַבְתָּהּ, אוֹ שְׁכָתָב לָהּ מֵאֲתִים אוֹ מֵאָה עֵיקָר כְּתַבָּהּ, וְכַתְּבָהּ לוֹ שְׁנֵתִקְבְּלָה מֵהֵן כָּךְ וְכָךְ, וְהִיא לֹא נִתְקַבְּלָה תִּנָּאוּ בְטֹל: שְׁכָל הַפּוֹחַת לִבְתוּלָה מִמֵּאֲתִים וְלֹא לִמְנָה מִמְנָה, הִרִי זֶה בְּעִילַת זָנוּת.

ח. הַתְנָת עִמוֹ, אַחֵר שֶׁנִּשְׁאַהּ, שְׁלֹא יִירָשְׁנָה תִּנָּאוּ בְטֹל, וְאִף עַל פִּי שְׂרִישַׁת הַבַּעַל מִדְּבָרֵי סוּפְרִים: עָשׂוּ חֲזוֹק לְדַבְרֵיהֶם כְּשִׁלְתוּרָה, וְכָל תָּנָאִי שֶׁבִּירָשָׁה בְטֹל, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא מִמּוֹן, שֶׁנֶּאֱמָר בָּהּ "לְחַקֵּת מִשְׁפָּט" (במדבר כז, יא). וּבִשְׁאָר הַדְּבָרִים, תִּנָּאוּ קָיָם כַּגֹּוֹן שֶׁהַתְנָה עִמָּה שְׁאִין לָהּ שְׂאָר וְכִסּוּת, עַל מִנַּת שְׁלֹא יֵאָכֵל פְּרוֹת נִכְסֶיהָ; וְכָל כִּיּוֹצֵא בָּזֶה, תִּנָּאוּ קָיָם.

ז. כַּמָּה מְזוֹנוֹת פּוֹסְקִין לָאִשָּׁה: פּוֹסְקִין לָהּ לֶחֶם מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת בְּכָל יוֹם, סְעוּדָה בִּינּוֹנִית שְׁלֹכָל אָדָם בְּאוֹתָהּ הָעִיר שְׁאִינוּ לֹא חוּלָה וְלֹא גִרְגָּרָן; וּמֵאוֹתוֹ מֵאָכֵל שְׁלֹאנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר, אִם חֲטִים חֲטִים, וְאִם שְׁעוּרִים שְׁעוּרִים, וְכֵן אֲרֻז אוֹ דִּחָן, אוֹ מִשְׁאָר מִיֵּנִין שֶׁנֶּהֱגוּ בָּהֶן. וּפּוֹסְקִין לָהּ פְּרַפְרַת לֵאֲכֹל בָּהּ הַפֶּת, כַּגֹּוֹן קִטְנִיּוֹת אוֹ יִרְקוֹת וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן; וְשֶׁמֶן לֵאֲכִילָהּ, וְשֶׁמֶן לְהִדְלִקַת הַנֵּר, וּפְרוֹת; וּמַעַט יַיִן לְשִׁתּוֹת, אִם הִיא מְנַהֵג הַמָּקוֹם שִׁישְׁתּוֹ הַנָּשִׁים יַיִן.

י. וּפּוֹסְקִין לָהּ שְׁלוֹשׁ סְעוּדוֹת בַּשַּׁבָּת, וּבִשְׁר אוֹ דָגִים כַּמְנַהֵג הַמָּקוֹם. וְנוֹתֵן לָהּ בְּכָל שַׁבָּת וּשַׁבָּת, מַעֲה כֶּסֶף לְצַרְכֶּיהָ, כַּגֹּוֹן לְכַבּוֹס אוֹ לְמַרְחֵץ, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן.

יא. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּעָנִי שְׁבִישְׁרָאֵל. אֲבָל אִם הִיא עָשִׂיר, הַכֹּל לִפִּי עָשָׂרוֹ; אֲפֹלוּ הִיא מְמוֹנָה רְאוּיָה לוֹ שִׁיעֲשֶׂה לָהּ כַּמָּה תַּבְשִׁילֵי בִשָּׁר בְּכָל יוֹם, כּוֹפִין אוֹתוֹ וּפּוֹסְקִין לָהּ מְזוֹנוֹת כְּפִי מְמוֹנָה. וְאִם הִיא עָנִי בְיוֹתֵר, וְאִינוּ יָכוֹל לִתֵּן לָהּ וְאֲפֹלוּ לֶחֶם שֶׁהִיא צָרִיכָה לוֹ כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא; וְתַהֲיָה כְּתַבְתָּהּ חוֹב עָלָיו, עַד שֶׁתִּמְצָא יָדוֹ וְיִתֵּן.

יב. בַּעַל שְׂרָצָה לִתֵּן לָאִשָּׁתוֹ מְזוֹנוֹתֶיהָ הָרְאוּיוֹת לָהּ, וְתַהֲיָה אוֹכֶלֶת וְשׁוֹתָה לְעִצְמָהּ, וְהוּא אוֹכֵל וְשׁוֹתָה לְעִצְמוֹ הָרְשׁוֹת בִּידּוֹ: וּבִלְבָד שִׁיאֲכַל עִמָּהּ, מִלִּילֵי שַׁבָּת לְלִילֵי שַׁבָּת.

יג. הָאִשָּׁה שֶׁפָּסְקוּ לָהּ מְזוֹנוֹת וְהוֹתִירוּ, הַמוֹתֵר לַבַּעַל. הִיא בַּעֲלָהּ כּוֹהֵן אִינוּ נּוֹתֵן לָהּ כָּל מְזוֹנוֹתֶיהָ תְּרוּמָה, מִפְּנֵי שֶׁטָּרַח גָּדוֹל הוּא לָהּ לְשִׁמְרָן מִדְּבַר הַמִּטְמָאֵן לֵאֲכָלָן בְּטַהֲרָה; אֲלֹא נּוֹתֵן לָהּ מַחְצָה חֲלִין, וּמַחְצָה תְּרוּמָה.

יד. כָּשֶׁם שֶׁאָדָם חַיִּב בְּמְזוֹנוֹת אִשָּׁתוֹ, כָּךְ הוּא חַיִּב בְּמְזוֹנוֹת בָּנָיו וּבְנוֹתָיו הַקָּטָנִים, עַד שֶׁיִּהְיוּ בָנֵי שֵׁשׁ שָׁנִים. מִפָּאֵן וְאַלְךָ, מֵאֲכִילָן עַד שֶׁיִּגְדְּלוּ בְּתַקְנַת חֻכָּמִים; וְאִם לֹא רָצָה גּוֹעֲרִין בּוֹ, וּמִכְּלִימִין אוֹתוֹ, וּפּוֹצְרִין בּוֹ. אִם לֹא רָצָה מְכַרִּיזִין עָלָיו בַּצְּבוּר וְאוּמְרִים, פְּלוּנֵי אַכְזָרִי הוּא וְאִינוּ רוֹצֵה לְזוֹן בָּנָיו, וְהִרִי הוּא פָּחוֹת מֵעוֹף טֶמֶא, שֶׁהוּא זֶן אֶת אֶפְרוּחָיו. וְאִין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְזוֹנֵם, אַחֵר שֵׁשׁ.

טו. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים, בְּאִישׁ שְׁאִינוֹ אֲמוּד וְאִין יָדוּעַ אִם הוּא רְאוּי לְתֵן צְדָקָה אוֹ אִינוֹ רְאוּי; אָבֵל אִם הִיא אֲמוּד שְׁיֵשׁ לוֹ מִמּוֹן הָרְאוּי לְתֵן מִמֶּנּוּ צְדָקָה הַמְסַפֶּקֶת לָהֶן מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ בְּעַל כְּרַחוּ מִשׁוּם צְדָקָה, וְזִנִּין אוֹתָן עַד שְׁיִגְדִּילוּ.

טז. מִי שֶׁהֵלֵךְ לְמַדִּינָה אַחֶרֶת, וּבָאָה אִשְׁתּוֹ לְבֵית דִּין לְתַבֵּעַ מְזוֹנוֹת שְׁלוֹשָׁה חֳדָשִׁים הָרָאוּשִׁים מִיּוֹם הַלִּיכָתוֹ, אִין פּוֹסְקִין לָהּ בְּהֵן מְזוֹנוֹת: חֲזָקָה הִיא, שְׁאִין אָדָם מְנִיחַ בֵּיתוֹ רִיקָן. מִכָּאן וְאֵלָּה, פּוֹסְקִין לָהּ מְזוֹנוֹת; וְאִם הָיוּ לוֹ נִכְסִים בֵּית דִּין יוֹרְדִין לְנִכְסָיו, וּמוֹכְרִין לְמְזוֹנוֹתֶיהָ. וְאִין מַחֲשָׁבִין עִמָּה עַל מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, עַד שְׁיָבוֹא בְּעָלָהּ; אִם מִצָּא שֶׁעָשְׂתָה, הָרִי זֶה שָׁלוֹ.

יז. וְכֵן אִם לֹא עָמְדָה בְּדִין, אֲלֹא מִכְרָה לַעֲצָמָה לְמְזוֹנוֹת מִכְרָה קָיָם; וְאִינָה צְרִיכָה הַכְרָזָה, וְלֹא שְׁבוּעָה עַד שְׁיָבוֹא בְּעָלָהּ, וְיִטְעַן, אוֹ עַד שֶׁתָּבוֹא לְגָבוֹת כְּתַבְתָּה אַחֵר מוֹתוֹ, מְגַלְגָּלִין עָלֶיהָ שְׁלֹא מִכְרָה אֲלֹא לְמְזוֹנוֹת שֶׁהִיא צְרִיכָה לָהֶן.

יח. וְכִשֶּׁם שֶׁבֵּית דִּין מוֹכְרִין לְמִזוֹן הָאִשָּׁה שֶׁהֵלֵךְ בְּעָלָהּ, כֵּן מוֹכְרִין לְמִזוֹן בְּנָיו וּבָנוֹתָיו שֶׁהֵן בְּנֵי שֵׁשׁ שָׁנִים אוֹ פָּחוֹת; אָבֵל יֵתֵר עַל שֵׁשׁ, אִין זִנִּין אוֹתָן מִנְכָּסָיו שְׁלֹא בְּפָנָיו, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא אֲמוּד. וְכֵן מִי שֶׁנִּשְׁתַּטָּה בֵּית דִּין יוֹרְדִין לְנִכְסָיו וּמוֹכְרִין, וְזִנִּין אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וּבָנוֹתָיו שֶׁהֵן בְּנֵי שֵׁשׁ אוֹ פָּחוֹת, וּמִפְּרִנְסִין אוֹתָן.

יט. יֵשׁ מִן הַגְּאוֹנִים שֶׁהוֹרָה שְׁאִין פּוֹסְקִין מְזוֹנוֹת לָאִשָּׁה שֶׁהֵלֵךְ בְּעָלָהּ אוֹ שָׁמַת, עַד שִׁיהִיָּה שְׁטֵר כְּתַבָּה יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ; וְאִם לֹא תוֹצִיא שְׁטֵר כְּתַבָּה, אִין לָהּ מְזוֹנוֹת שְׁמָא נָטְלָה כְּתַבְתָּה מִבְּעָלָהּ, אוֹ מִחֻלָּה כְּתַבְתָּהּ לוֹ, שְׁאִין לָהּ מְזוֹנוֹת, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר.

כ. וְיֵשׁ מִי שֶׁהוֹרָה שֶׁפּוֹסְקִין לָהּ בְּחֻזְקָת שְׁלֹא נָטְלָה וְלֹא מִחֻלָּה, וְאִין מְצַרִּיכִין אוֹתָהּ לְהַבִּיא כְּתַבְתָּה. וְלִזְזָה דַּעֲתִי נוֹטָה, בְּמִי שֶׁהֵלֵךְ בְּעָלָהּ, הוּאִיל וְיֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת מִן הַתּוֹרָה. אָבֵל אִם מֵת בְּעָלָהּ אִין לָהּ מְזוֹנוֹת, עַד שֶׁתָּבִיא כְּתַבָּה: מִפְּנֵי שֶׁהִיא אוֹכֶלֶת בְּתַקְנַת חֲכָמִים; וְעוֹד, מִפְּנֵי שֶׁנִּזְנַת מִנְכָּסֵי יוֹרְשִׁים, וְלַעוֹלָם טוֹעֲנִין לְיֹורֶשׁ.

כא. הֵלֵךְ בְּעָלָהּ, וְלוֹתָהּ וְאָכְלָה כְּשִׁיבוֹא, חַיֵּב לְשַׁלֵּם. עָמַד אַחַד מִדַּעַת עֲצָמוֹ, וְזָנָה מִשְׁלוֹ אִם יָבוֹא הַבַּעַל אִינוֹ חַיֵּב לְשַׁלֵּם לוֹ, וְהָרִי זֶה אֲבָד אֶת מַעוֹתָיו, מִפְּנֵי שְׁלֹא צִוָּהוּ לְזוֹנָה, וְהִיא לֹא לוֹתָה מִמֶּנּוּ. הַבַּעַל שְׁאָמַר לָאִשְׁתּוֹ בְּשַׁעַה שֶׁהֵלֵךְ, טָלִי מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ בְּמְזוֹנוֹתֶיךָ אִין לָהּ מְזוֹנוֹת, שְׁאֵלוֹ לֹא רָצָת בְּדַבָּר זֶה, וְלֹא סָמְכָה דַּעֲתָהּ, הִיא לָהּ לְתַבְּעוֹ, אוֹ לוֹמַר לוֹ אִין מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ מִסְּפִיקִין לִי.

כב. הָרִי שֶׁעָמְדָה בְּדִין וּפָסְקוּ לָהּ מְזוֹנוֹת וּמִכְרוּ בֵּית דִּין וְנִתְּנוּ לָהּ, אוֹ שֶׁמִּכְרָה הִיא לַעֲצָמָה, וּבָא הַבַּעַל וְטָעַן וְאָמַר, הִנֵּחְתִּי לָהּ מְזוֹנוֹת הָרִי זֶה נִשְׁבַּעַת בְּנִקִּיטַת חֲפֵץ, שְׁלֹא הִנֵּיחַ לָהּ. לֹא תִבְעָה וְלֹא מִכְרָה, אֲלֹא שָׁהָת עַד שֶׁבָּא, הוּא אוֹמֵר, הִנֵּחְתִּי, וְהִיא אוֹמֶרֶת, לֹא הִנֵּחְתִּי אֲלֹא לוֹיֵתִי מִזֶּה וְנִתְּפָרְנִסְתִּי נִשְׁבַּעַ שְׁבוּעַת הֶסֶת שֶׁהִנֵּיחַ לָהּ, וְנִפְטָר; וְיִשְׁאָר הַחוּב עָלֶיהָ.

כג. מִכְרָה מִטְּלָטְלִין וְאִמְרָה, בְּמְזוֹנוֹת מִכְרָתִי, וְהוּא טוֹעֵן וְאוֹמֵר, מְזוֹנוֹת הִנֵּחְתִּי נִשְׁבַּעַת שְׁבוּעַת הֶסֶת, שְׁלֹא הִנֵּיחַ. הָרִי שְׁלֹא תִבְעָה, וְלֹא לוֹתָה וְלֹא מִכְרָה, אֲלֹא דְחָקָה עֲצָמָה בְּיוֹם וּבְלִילָהּ, וְעָשְׂתָה וְאָכְלָה אִין לָהּ כָּלוּם.

כד. המדיר את אשתו מלהנות לו, בין שפרש עד זמן פלוני, בין שלא פרש אלא סתם ממתינין לו שלושים יום: אם תמו ימי נדרו, או שלא תמו והתיר נדרו הרי מוטב; ואם לא יוציא, ויתן כתבה. ובאותן השלושים יום, תהיה היא עושה ואוכלת; ויהיה אחד מחבריו, מפרנס אותה דברים שהיא צריכה להן, יתר על מעשה ידיה, אם אין מעשה ידיה מספיקין לכל.

כה. המדיר את אשתו, שלא תטעם אחד מכל הפרות ממתינין לו שלושים יום; יתר על כן, יוציא ויתן כתבה: אפלו הדירה שלא תטעם מאכל רע, אפלו הדירה ממין שלא אכלה אותו מימיה יוציא אחר שלושים יום, ויתן כתבה.

כו. נדרה היא שלא תאכל אחד מכל הפרות, וקיים לה הוא את נדרה, או שנדרה בנזיר, ולא הפך לה אם רצה שתשב תחתיו, ולא תאכל פרות או תהיה נזירה תשב; ואם אמר, איני רוצה באשה נדרנית יוציא ויתן כתבה, שהרי היה בידו להפך והוא קיים לה ברצונו.

הלכות אישות פרק יג

א. כמה הכסות שהוא חייב לתן לה בגדים שלחמשים זוז משנה לשנה, ממטבע אותן הימים, שנמצאו החמשים, ששה דינרין ורביע דינר כסף; נותנן לה חדשים בימות הגשמים, ולובשת בלאותיהן בימות החמה. והשחקים, והם מותר הכסות הרי הן שלה, כדי שתתפסה בהם בימי נדתה. ונותן לה חגור למתניה, וכפח לראשה; ומנעל, ממועד למועד.

ב. כמה דברים אמורים, באותן הימים ובארץ ישראל. אבל בשאר זמנים ושאר המקומות, אין הדמים עיקר יש מקומות שיהיו הבגדים שם ביקר הרבה, או בזול הרבה; אלא העיקר שסומכין עליו, שמחביין אותו לתן לה בגדים הראויות לה לימות הגשמים ולימות החמה, בפחות שלובשת כל אשה בעלת בית שם באותה המדינה.

ג. ובכלל הכסות שהוא חייב לה, כלי בית ומדור שיושבת בו. ומה הן כלי הבית מטה מצעת, ומפץ או מחצלת לישב עליה; וכלי אכילה ושתייה, כגון קדרה וקערה וכוס ובקבוק וכיוצא בהן.

ד. והמדור ששוכר לה, בית שלארבע אמות על ארבע אמות; ותהיה רחבה חוצה לו, כדי להשתמש בה, ויהיה לו בית הכסא, חוץ ממנו.

ה. וכן מחביין אותו לתן לה תכשיטיה, כגון בגדי צבעונין להקיף על ראשה ופדחתה, ופוך וסרק וכיוצא בהן כדי שלא תתגנה עליו.

ו. כמה דברים אמורים, בעניי שבִּישְׂרָאֵל. אבל בעשיר, הפל לפי עשרו אפלו היה ראוי לקנות לה כלי משי ורקמה וכלי זהב, כופין אותו ונותן. וכן המדור, לפי עשרו; והתכשיט וכלי הבית, הפל לפי עשרו. ואם קצרה ידו לתן לה אפלו כעני שבִּישְׂרָאֵל, כופין אותו להוציא; ותהיה הכתבה חוב עליו, עד שיעשיר.

ז. ולא האשה בלבד, אלא בָּנָיו ובנותיו הקטנים בְּנֵי שֵׁשׁ או פחות חַיִּב לָתֵן לָהֶם כֶּסֶת הַמְסָפָקֶת לָהֶם, וְכָלִי תְשָׁמִישׁ וּמְדוּרָה לְשֹׁכֵן בּוֹ; וְאִינוּ נֹתֵן לָהֶם כָּפִי עֲשָׂרוֹ, אֶלֶּא כָּפִי צֶרֶפֶן בִּלְבָד. זֶה הַכֶּלֶל: כָּל מִי שֵׁשׁ עָלָיו מְזוֹנוֹת, בֵּין בְּחַיָּיו בֵּין אַחֵר מוֹתוֹ יֵשׁ לוֹ כֶּסֶת, וְכָלִי בֵּית, וּמְדוּרָה; וְכָל שְׁבִית דִּין מוֹכְרִין לְמְזוֹנוֹתָיו כֶּךָ מוֹכְרִין לְכֶסֶתוֹ, וְכָלִי בֵּיתוֹ, וּמְדוּרוֹ.

ח. האשה שֶׁהָלַךְ בַּעֲלָהּ, וּפָסְקוּ לָהּ בֵּית דִּין מְזוֹנוֹת וְכֶסֶת וְכָלִי בֵּית וּשְׂכָר מְדוּרָה אֵין פּוֹסְקִין לָהּ תְּכָשִׁיט, שֶׁהָרִי אֵין לָהּ בַּעַל שֶׁתִּתְקַשֵּׁט לוֹ; אֲבָל מִי שֶׁנִּשְׁתַּטָּה בַּעֲלָהּ, אוֹ נִתְחַרַּשׁ פּוֹסְקִין לָהּ תְּכָשִׁיט. וְדִין הַבַּעַל עִם אִשְׁתּוֹ בְּטַעֲנַת הַכֶּסֶת וְהַכֵּלִים וּשְׂכָר הַבֵּית, כְּדִינָם בְּטַעֲנַת הַמְזוֹנוֹת: אִם אָמַר הוּא, נִתְתִּי, וְהִיא אוֹמֶרֶת, לֹא נִתַּתְּ דִּין אֶחָד לְכָל.

ט. הַמְדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹא תִתְקַשֵּׁט בְּאֶחָד מִכָּל הַמִּינִין בַּעֲנִיּוֹת, שָׁנָה אַחַת יָקִים; יֵתֵר עַל כֵּן אוֹ יֵתֵיר נָדְרוֹ, אוֹ יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתָבָהּ. וּבַעֲשִׁירוֹת, שְׁלוּשִׁים יוֹם יָקִים; יֵתֵר עַל כֵּן אוֹ יֵתֵיר נָדְרוֹ, אוֹ יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתָבָהּ.

י. הַדִּירָה שֶׁלֹא תֵלֶךְ לְמַרְחֵץ בַּכֶּרֶסִים, שְׁבֵת אַחַת; וּבַכֶּפָּרִים, שְׁתֵּי שְׁבֻתוֹת. שֶׁלֹא תִנְעַל מִנְעַל בַּכֶּפָּרִים, שְׁלוּשָׁה יָמִים; וּבַכֶּרֶסִים, מֵעַת לַעַת. יֵתֵר עַל זֶה אוֹ יֵתֵיר נָדְרוֹ, אוֹ יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתָבָהּ.

יא. הַדִּירָה שֶׁלֹא תִשָּׂאֵל וְשִׂיאֵל מִכָּלִי הַבֵּית, שְׁדֶרֶךְ כָּל הַשְּׂכָנוֹת לִשְׂאֵל אוֹתָן וּלְהִשָּׂאֵלָן כְּגוֹן נֶפֶשׁ וּכְבָרָה רַחִים וְתִנּוּר וְכִיּוֹצֵא בָהֶם יֵתֵיר נָדְרוֹ, אוֹ יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתָבָהּ: מִפְּנֵי שֶׁמִּשְׁיֵאָה שֵׁם רָע בַּשְּׂכוֹנוֹתֶיהָ.

יב. וְכֵן הִיא שֶׁנִּדְרָה שֶׁלֹא תִשָּׂאֵל וְשִׂיאֵל נֶפֶשׁ וּכְבָרָה וְרַחִים וְתִנּוּר וְכִיּוֹצֵא בָהֶם, וְשִׂיאֵל תֶּאֱרָג בְּגָדִים נָאִים לְבָנָהּ בַּמָּקוֹם שְׁדֶרֶכֶן לֶאֱרָג אוֹתָם לְבָנִים תֵּצֵא שֶׁלֹא בְּכְתָבָהּ: מִפְּנֵי שֶׁמִּשְׁיֵאָתוֹ שֵׁם רָע בַּשְּׂכוֹנוֹתָיו, שֶׁהוּא כִּילִי.

יג. מִקוֹמוֹת שְׁדֶרֶכֶן שֶׁלֹא תֵצֵא אִשָּׁה בְּשׁוּק בְּכַפֵּחַ שֶׁעַל רֹאשָׁהּ בִּלְבָד, עַד שִׁיחֶיהָ עָלֶיהָ רִדִיד הַחוּפָה אֶת כָּל גּוּפָהּ כְּמוֹ טְלִית נֹתֵן לָהּ בְּכָלִל הַכֶּסֶת, רִדִיד הַפָּחוֹת בְּכָל הָרִדִידִין; וְאִם הָיָה עֲשִׂיר נֹתֵן לָפִי עֲשָׂרוֹ, כְּדִי שֶׁתֵּצֵא בּוֹ לְבֵית הָאָבֶל אוֹ לְבֵית הַמִּשְׁתָּה: לָפִי שֶׁכָּל אִשָּׁה יֵשׁ לָהּ לִצָּאת וּלְיָלֵךְ לְבֵית אָבִיהָ לְבַקְרוֹ, וּלְבֵית הָאָבֶל וּלְבֵית הַמִּשְׁתָּה לְגַמֵּל חֶסֶד לְרַעוּתֶיהָ וּלְקִרְוֹבוּתֶיהָ, כְּדִי שִׁיבֹאוּ הֵם לָהּ שְׂאִינָה בְּבֵית הַסֵּהָר, עַד שֶׁלֹא תֵצֵא וְלֹא תִבּוֹא.

יד. אֲבָל גִּנְאִי הוּא לֹאִשָּׁה שֶׁתֵּהָא יוֹצֵאָה תָּמִיד, פַּעַם בַּחוּץ פַּעַם בְּרַחוּבוֹת; וְיֵשׁ לַבַּעַל לְמַנַּע אִשְׁתּוֹ מִזֶּה, וְלֹא יִנִּיחָהּ לִצָּאת אֶלֶּא כְּמוֹ פַּעַם אַחַת בַּחֲדָשׁ אוֹ פַּעַמִּים בַּחֲדָשׁ, כָּפִי הַצֶּרֶךְ: שְׂאִין יָפִי לֹאִשָּׁה אֶלֶּא לִישֵׁב בְּזוּיֵת בֵּיתָהּ, שֶׁכֶּךָ כְּתוּב "כָּל-כְּבוֹדָה בֵּית-מֶלֶךְ פְּנִימָה" (תהילים מה, יד).

טו. הַמְדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹא תֵלֶךְ לְבֵית אָבִיהָ בְּזִמָּן שֶׁהֵן עֲמָה בָּעִיר, חֲדָשׁ אֶחָד מִמִּתִּינִין לוֹ; שְׁנַיִם, יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתָבָהּ. וּבְזִמָּן שֶׁהֵן בָּעִיר אַחֲרָת, רִגְלֵ אֶחָד מִמִּתִּינִין לוֹ; שְׁנַיִם, יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתָבָהּ.

טז. הַמְדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹא תֵלֶךְ לְבֵית הָאָבֶל וּלְבֵית הַמִּשְׁתָּה אוֹ יֵתֵיר נָדְרוֹ, אוֹ יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתָבָהּ: שְׁזֶה כְּמִי שֶׁאַסְרָה בְּבֵית

הסֹהַר, וְנָעַל בִּפְנֵיהָ. וְאִם הָיָה טוֹעֵן, מִפְּנֵי בְּנֵי אָדָם פְּרוּצִים שֵׁשׁ בָּאוּתוֹ בֵּית הָאָבֶל אוֹ בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה, וְהַחֲזִקוּ שָׁם פְּרוּצִים שׁוֹמְעִין לוֹ.

יז. הָאוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ, אֵין רְצוֹנִי שְׂבִיבָאוּ לְבֵיתִי אָבִיךָ וְאִמְךָ אַחִיךָ וְאַחֵיוֹתֶיךָ שׁוֹמְעִין לוֹ, וְתַהֲיָה הִיא הוֹלֶכֶת לָהֶם כְּשִׂיאָרֶע לָהֶם דָּבָר; וְתִלָּךְ לְבֵית אָבִיהָ פַּעַם בַּחֲדָשׁ, וּבְכָל רֶגֶל וְרֶגֶל. וְלֹא יִפְנֹסוּ הֵם לָהּ, אֲלֹא אִם אֶרֶע לָהּ דָּבָר גָּדוֹל כְּגוֹן חֲלִי אוֹ לִידָה שְׁאִין כּוֹפִין אֶת הָאָדָם, שִׁיִּפְנֹסוּ אַחֲרָיו לְרִשּׁוֹתוֹ.

יח. וְכֵן הִיא שְׁאִמְרָהּ, אֵין רְצוֹנִי שְׁתַּכְנֶס אֲצִלִּי אִמְךָ וְאָבִיךָ, וְאֵינִי שׁוֹכֶנֶת עִמָּהֶם בַּחֲצָר אַחַת, מִפְּנֵי שְׁמִרְעִין לִי וּמַצְרִין לִי שׁוֹמְעִין לָהּ: שְׁאִין כּוֹפִין אֶת הָאָדָם, שִׁישְׁבּוּ אַחֲרָיו עִמּוֹ בְּרִשּׁוֹתוֹ.

יט. הָאִישׁ שְׁאִמֵּר, אֵינִי דָר בַּמְדוּרָה זֶה, מִפְּנֵי שְׂבִנִי אָדָם רָעִים אוֹ פְּרוּצִים אוֹ גּוֹיִים בְּשִׁכּוֹנָתִי, וְאֵנִי מַתִּירָא מֵהֶם שׁוֹמְעִים לוֹ, אִף עַל פִּי שְׁלֹא הַחֲזִקוּ בַּפְּרִיצוֹת: שְׂכָךְ צוּוּ חֲכָמִים, הִרְחִק מִשְׁכָּן רָע. וְאִפְּלוּ הָיָה הַמְדוּרָה שְׁלָה מוֹצִיאָהּ מִמֶּנּוּ, וְשׁוֹכֵן בֵּין בְּנֵי אָדָם כְּשָׂרִים. וְכֵן, הִיא שְׁאִמְרָהּ כֵּן אִף עַל פִּי שֶׁהוּא אוֹמֵר, אֵנִי אֵינִי מִקְפִּיד עֲלֵיהֶם שׁוֹמְעִין לָהּ: מִפְּנֵי שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת, אֵין רְצוֹנִי שִׁיצֵא עָלַי שֵׁם רָע בְּשִׁכּוֹנוֹת אֵלּוּ.

כ. כָּל הַיִּשׁוּב אֶרְצוֹת אֶרְצוֹת הוּא, כְּגוֹן אֶרֶץ כְּנָעַן, וְאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְאֶרֶץ תִּימָן, וְאֶרֶץ כּוּשׁ, וְאֶרֶץ שִׁנְעָר, וְכִיּוֹצֵא בָהֶן; וְכָל אֶרֶץ וְאֶרֶץ, מְדִינּוֹת וּכְפָרִים. וְעָרֵי יִשְׂרָאֵל לְעִנְיָן נִשְׁוֹאִין, שְׁלוֹשׁ אֶרְצוֹת הֵיוּ יְהוּדָה, וְעַבְרַת הַיַּרְדֵּן, וְהַגָּלִיל.

כא. אִישׁ שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ מִן הָאֶרְצוֹת, וְנִשְׂא אִשָּׁה בְּאֶרֶץ אַחֶרֶת כּוֹפִין אוֹתָהּ וְיוֹצֵאָהּ עִמּוֹ לְאֶרֶצוֹ, אוֹ תֵצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה, שְׁעַל מִנָּת כֵּן נִשְׂאָהּ, וְאִף עַל פִּי שְׁלֹא פָּרַשׁ. אָבֶל הַנוֹשֵׂא אִשָּׁה בְּאַחַת מִן הָאֶרְצוֹת, וְהוּא מֵאַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָאֶרֶץ אֵינּוּ יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ לְאֶרֶץ אַחֶרֶת; אָבֶל מוֹצִיאָהּ מִמְּדִינָה לְמְדִינָה, אוֹ מִכְּפָר לְכְּפָר בְּאוֹתָהּ הָאֶרֶץ.

כב. וְאֵינּוּ יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ לֹא מִמְּדִינָה לְכְּפָר, וְלֹא מִכְּפָר לְמְדִינָה, שֵׁשׁ דְּבָרִים שִׁישִׁיבֶת הַמְּדִינָה טוֹבָה לָהֶם, וְיֵשׁ דְּבָרִים שִׁישִׁיבֶת הַכְּפָרִים טוֹבָה לָהֶם. וְכִשְׁמוֹצִיאָהּ מִמְּדִינָה לְמְדִינָה, אוֹ מִכְּפָר לְכְּפָר בְּאוֹתָהּ הָאֶרֶץ אֵינּוּ מוֹצִיאָהּ לֹא מִנּוּה יָפָה לְנוּה רָע, וְלֹא מֵרָע לְיָפָה: מִפְּנֵי שֶׁהִיא צְרִיכָה לְהִטָּפֵל וּלְבַדֵּק עֲצָמָהּ יָפָה בְּנוּה הַיָּפָה, כְּדִי שְׁלֹא תַהֲיָה בּוֹ קֶלֶה וּכְעוּרָה.

כג. וְכֵן לֹא יוֹצִיאָהּ מִמָּקוֹם שָׂרְבוּ יִשְׂרָאֵל, לְמָקוֹם שָׂרְבוּ גּוֹיִים; וּבְכָל מָקוֹם, מוֹצִיאִין מִמָּקוֹם שָׂרְבוּ גּוֹיִים, לְמָקוֹם שָׂרְבוּ יִשְׂרָאֵל.

כד. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, מַחוּצָה לְאֶרֶץ לְחוּצָה לְאֶרֶץ, אוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אָבֶל מַחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כּוֹפִין לְעֵלוֹת, אִפְּלוּ מִנּוּה יָפָה לְנוּה רָע; וְאִפְּלוּ מִמָּקוֹם שָׂרְבוּ יִשְׂרָאֵל, לְמָקוֹם שָׂרְבוּ גּוֹיִים מֵעֲלִין. וְאֵין מוֹצִיאִין מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְחוּצָה לְאֶרֶץ, וְאִפְּלוּ מִנּוּה רָע שָׂרְבוּ גּוֹיִים לְנוּה הַיָּפָה שָׂרְבוּ יִשְׂרָאֵל.

כה. אָמַר הָאִישׁ לְעֵלוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִיא אֵינָה רוֹצָה תֵצֵא שְׁלֹא בְּכַתְּבָהּ; אָמְרָה הִיא לְעֵלוֹת, וְהוּא אֵינּוּ רוֹצָה יוֹצֵא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה; וְהוּא הָדִין לְכָל מָקוֹם מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עִם יְרוּשָׁלַיִם:

שֶׁהַכֹּל מֵעֵלִין לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאֵין הַכֹּל מוֹצִיאִין מִשָּׁם; וְהַכֹּל
מֵעֵלִין לִירוּשָׁלַיִם, וְאֵין הַכֹּל מוֹצִיאִין מִשָּׁם.